

ZÁRÓDOLGOZAT

ROTT HANNA

KAPOSVÁR

2024

MAGYAR AGRÁR – ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM

**KAPOSVÁRI CAMPUS
FELSŐOKTATÁSI SZAKKÉPZÉS**

**A vidékfejlesztési programban egy állattartó telepek korszerűsítése
pályázat eredményességének vizsgálata**

Készítette:
ROTT HANNA

II. Évfolyam

Mezőgazdasági mérnök FOSZK

Konzulens:
DR. RÁKÓCZI ATTILA
egyetemi adjunktus
c. főiskolai tanár

TANSZÉK:
MATE-Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
Vidék- és Területfejlesztési Tanszék

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS	2
2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS	4
2.1. AZ EURÓPAI UNIÓ KÖZÖS AGRÁRPOLITIKÁJA	4
2.1.1. A közös agrárpolitika kialakulása	4
2.1.2. A közös agrárpolitika reformjai	6
2.2. A KÖZÖS AGRÁRPOLITIKA TÁMOGATÁSI RENDSZERE	12
2.2.1. Közvetlen támogatások rendszere	12
2.2.2. Vidékfejlesztési támogatások rendszere	13
2.3. A VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM BERUHÁZÁSI TÁMOGATÁSAI	15
2.3.1. A vidékfejlesztési program állattartótelepek fejlesztési pályázatai	15
2.3.2. Mezőgazdasági- és feldolgozó üzemek energiahatékonyságának javítása című, VP5-4.1.6-4.2.3-17 kódszámú felhívás bemutatása.....	17
3. ANYAG ÉS MÓDSZER.....	21
3.1. ANYAG	21
3.2. MÓDSZER.....	23
4. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK	25
4.1. FÖLDGÁZ FELHASZNÁLÁS	25
4.2. VILLAMOSENERGIA FELHASZNÁLÁS	27
4.3. TERMELÉS PARAMÉTEREINEK VÁLTOZÁSA	29
4.4. BERUHÁZÁS ÁLLATJÓLÉTI HATÁSAI.....	31
5. KÖVETKEZTETÉSEK	32
6. ÖSSZEFOGLALÁS	33
7. IRODALOMJEGYZÉK.....	34

1. Bevezetés

Dolgozatom a közös agrárpolitika (a továbbiakban: KAP) kialakulási körülményeinek tárgyalásától elindulva ezen közös politika alrendszerait mutatja be. Kitérek annak első és második pillérére, illetve reformfolyamataira. Részletesen írok az első és a második pillérről, a közvetlen támogatások rendszeréről, valamint a vidékfejlesztés területéről. Áttekintem a vidékfejlesztési program beruházási támogatásait is. A kifejtés az alapoktól kiindulva halad a kutatásom bemutatása felé.

A vidékfejlesztési politika elsődleges szempontja a mezőgazdaság versenyképességének megerősítés. Magyarországon a mezőgazdasági épületek nagy része elavult, felújításra szorul. A gazdaságok/vállalkozások termelési költségeinek jelentős részét az energiaköltségek teszik ki. Szükségessé vált a mezőgazdasági épületek és a beépített technológiák energiahatékonyságának javítása a termelési költségek csökkentése érdekében. Az energiahatékonyság növelése javítja az üzemek versenyképességét és hatékonyságát. Kiemelt szempont az energiakorszerűsítésnél, hogy az úgy csökkenti a termelési költségeket, hogy közben nem teszi szükségessé a foglalkoztatás csökkentését. Az épületenergetikai és technológiai korszerűsítésnek, valamint a megújuló energiaforrások használatának tehát számos gazdaságossági előnyei vannak. A mezőgazdasági épületenergetikai fejlesztés magába foglalja az épületgépészeti modernizáció mellett többek között az épületek szigetelését, a nyílászárók felújítását, cseréjét, energiaernyők és árnyékolók beépítését, a fűtés korszerűsítését. Dolgozatom során a vidékfejlesztési program keretében igényelhető támogatások lehetőségeit vizsgáltam az állattartó telepek fejlesztési pályázatain keresztül.

A Kormány az Európai Unióval megkötött Partnerségi Megállapodásban az állattartó/állattenyésztő gazdaságok versenyképességének javítását is célul tűzte ki.

A kutatásom fő célja az állattartó gazdaságok versenyképességének növelésének elemzése egy energiahatékonyságot célzó konkrét pályázaton keresztül, melyet egy általam választott állattenyésztéssel foglalkozó Korlátolt felelősségű társaság (a továbbiakban: Kft.) adatain keresztül vizsgáltam. Így kutatásom során négy fő szempontot emeltem ki: a cég gázfelhasználás eredményeit, villamosenergia felhasználás eredményeit, termelés paramétereinek változását, valamint a beruházás állatjóléti hatásait.

Első szempontként a gázfelhasználás, valamint villamosenergia felhasználás eredményeit vizsgáltam, melyet a Kft.-től kapott adatok alapján saját ábrán keresztül mutatok be. Így választ

kaptam arra, hogy a vidékfejlesztési programon belül elnyert és megvalósított pályázat milyen hatással van egy mezőgazdasági cég versenyképességének javítására.

Ezt követően választ kerestem azon kérdésre, hogy a vidékfejlesztési program mezőgazdasági üzemek energiahatékonyságát célzó pályázat milyen hatással van egy mezőgazdasági cég életére. Erre a kérdésre szintén a mezőgazdasági cég adatainak vizsgálatából levont következtetéseken keresztül kaptam választ.

Dolgozatom témáját több okból választottam. Az egyik okként, a KAP, illetve a támogatási rendszer iránti érdeklődésem említhető. Ugyanakkor személyes motivációk is állnak a témaválasztásom mögött, hiszen édesapám tulajdonos a vizsgált mezőgazdasági cégben.

2. Irodalmi áttekintés

2.1. Az Európai Unió közös agrárpolitikája

2.1.1. A közös agrárpolitika kialakulása

Ahhoz, hogy megértsük és értelmezni tudjuk a KAP a kialakulását, egészen a II. világháborúig kell visszatekintenünk. A háborúnak sajnos jelentős munkaerő csökkentő hatása is volt, és a kialakult helyzet miatt a termelési infrastruktúra is részben megsemmisült. A súlyosan kialakult helyzet miatt, nyugat-európai országokban az éhezés és az alultápláltság volt jellemző a lakosság túlnyomó részére (Jámbor és Mizik, 2014). A KAP létrejöttét az 1955-ben megtartott messinai konferenciához kötik, hiszen ezen a konferencián merült fel először az egységes és közös piac létrehozásának az ötlete. A következő lépés a KAP kialakulásához, a Római Szerződésnek az aláírása volt, amit 1957-ben írtak alá, és amely 1958. január 1-én hatályba is lépett. A Római Szerződésben a második világháborúnak köszönhetően a mezőgazdaságra vonatkozó rész teljesen termelésorientált lett. Stratégiai célnak számított, hogy biztosítva legyen az élelmiszer-ellátásnak a biztonsága, és hogy minimálisra csökkentsék a harmadik országoktól való függést. Az 1962-ben induló KAP céljait a Római Szerződésben fogalmazták meg, így várható volt, hogy a rendszer ezeknek a céloknak volt alárendelve. Annak ellenére, hogy az alapító nyugat-európai tagországoknak (Franciaország, Olaszország, NSZK, Benelux államok) a mezőgazdasága szerkezetileg eltért egymástól, meg tudtak abban állapodni, hogy szükség van a KAP-ra (Jámbor és Mizik, 2014).

A KAP kialakulásának legfontosabb okai Antal (2006) alapján:

1. az önellátás mértékének a növelésére volt szükség, hiszen a közösség csak 85%-ban volt önellátó a mezőgazdasági termékekből.
2. A gazdaságok többsége tönkrement, mert az a mezőgazdaság, amely a kisparasztoakra épült, nem bírta az export országokkal a versenyt.
3. A nemzetközileg versenyképes német ipar azt követelte, hogy a kereskedelmi korlátokat megszüntessék, míg Franciaország protekcionista agrárpolitikát követelt azért, hogy ne kelljen a közösség más tagállamaiba irányuló mezőgazdasági exportjának versenyeznie a harmadik országok termékeivel.

Az 1958-ban megtartott stresai konferencián, amelyen részt vettek az Európai Gazdasági Közösség tagországainak mezőgazdasági miniszterei, az élelmiszeripar képviselői, a különböző gazdálkodó szervezetek, valamint a meghívott szakértők és közös megfontolásra jutottak a

KAP koncepció elemeiben. Megfogalmazásra került még e konferencián a közös piaci szervezetek három alapelve is, melyek a következők:

1. egységes belső piac: Az áru szabadon áramolhatott a tagországok között, viszont ennek voltak járulékos elemei is. Ilyen volt az összehangolt igazgatási és egészségügyi rendszer, a közös külkereskedelmi rendszer és az egységes ár- és versenyszabályozás. A közös külkereskedelmi politika azért volt fontos, mert az egységes belső piac kialakulásával eltűntek a belső vámhatárok is, és a külső vámhatár felelős így a harmadik országokból származó áruk kezeléséért. Ez azért volt probléma, mert nem mindegyik tagország rendelkezett ezzel (Jámbor és Mizik, 2014).
2. Közösségi preferencia: védelmet jelentett a külső versenytársakkal szemben és az EU termelői előnyben részesültek azokkal szemben, akik nem tartoztak a közösségbe.
3. Pénzügyi szolidaritás: közös finanszírozást jelentett, amit a tagországok gazdasági teljesítménye (GDP nagysága) alapján határoztak meg. Ideális esetben a szolidaritás abban nyilvánul meg, hogy a fejlettebb országok többet fizetnek be a közös költségvetésbe, tehát ők a nettó befizetők, és a kevésbé fejlett országok pedig a nettó haszonélvezők. A kevésbé fejlett országok felzárkóztatásának alapját teremtik meg ezek a befizetések (Horváth, 2018). Ezek a megfogalmazott alapelvek a mai napig változatlanok.

Miután a Stresai Konferencia befejeződött, az akkori mezőgazdasági biztos (Sicco Mansholt) dolgozta ki a leendő közös mezőgazdasági politika részleteit (Jámbor és Mizik, 2014).

A KAP-nak, az volt a célja, hogy emeljék a mezőgazdasági termelékenységet, megfelelő jövedelmet és életszínvonalat biztosítsanak a mezőgazdaságban dolgozók számára, stabilizálják az agrárpiacot, védelmet kapjanak a termelők és a fogyasztók, és hogy garantálják az élelmiszer-ellátás biztonságát és a fogyasztói igények méltányos áru kielégítését (Horváth József, 2018). A céloknak a meghatározása során figyelembe vették a mezőgazdasági termelés sajátosságait és azt is, hogy az agrárgazdaság milyen kölcsönös összefüggésbe van a többi gazdasági területtel, így egyik cél se került elsőbbségi helyzetbe (Vásáry, 2017).

A Római Szerződésben megfogalmazott céloknak egyrészt az volt a feladata, hogy a mezőgazdaságot megtudja feleltetni a kitűzött céloknak, ez által az alapvető mezőgazdasági termékekből megteremtve az önellátást. Másrészt a vidéki közösség érdemleges választ kapott a kialakult problémáikra, ami annak köszönhető, hogy a termelési szerkezet szétaprózott volt,

a nehézségek miatt sokan elvándoroltak és ez munkanélküliséghez vezetett (Jámbor és Mizik, 2014).

A KAP szabályozásának fő területei összefoglalva:

1. közös piac- és agrárpolitika, mivel nagyfokú eltéréseket mutattak a tagországok nemzeti rezsimjei, melyeknek az összehangolása elengedhetetlen volt. A KAP első pillérének a közös piacszervezés tekinthető.
2. A termelés modernizálását célozza meg a mezőgazdasági struktúrapolitika például a technológia fejlesztésével, a gazdák szakképzésének a támogatásával vagy az üzemméret növelésével.
3. A tagországok jogszabályainak harmonizálása a következő területeken: biztonság, közegészségügy, az állat- és növény-egészségügyi kérdések, minőség, adóztatás, termékjelölés stb.

A fentiekkel ismertetett célokkal és elvekkel a KAP kialakított egy olyan agrárpolitikát, amely a világpiaci áraknál magasabb belső piaci árakon alapult (Jámbor és Mizik, 2016).

A KAP egy szakpolitika, mely az európai integráció sarokköve, az európai polgárok biztonságos élelmiszer ellátásáért, és a mezőgazdaság versenyképességének, továbbá a vidéki térségek életképességének javításáért felelős (Potori, 2012).

A KAP-ban kitűzött célok, gyakorlatban a Római Szerződés óta nem változtak, mivel igen rugalmasnak bizonyult a megfogalmazásuk, hiszen kiállták az 1980-as évek óta bevezetett megannyi reformot is (Horváth, 2018).

2.1.2. A közös agrárpolitika reformjai

A mezőgazdaság többes küldetése elismerésén alapultak a reform kísérő intézkedései. E strukturális programok ebben az időszakban a szántóterületek füvesítésére, erdősítésére, a vizek védelmére, az állattenyésztés kiterjeszkedésére, az ökológiai gazdálkodás terjesztésére, a környezetvédelemmel harmonizáló termelési technológiák támogatására irányultak (Jámbor, 2016).

Az 1992-es reform: ennek a reformnak az alapvető célja az volt, hogy közvetlen kifizetések formájában finanszírozza a termelőket az eddigi kötött támogatások helyett. Tehát a cél a KAP költségvetésének a csökkentése, a kiadások leredukálása volt. Az egyik legfontosabb

ezköze volt ennek az intézményi áraknak a csökkentése és ez által közelített a világpiacon árszínthez.

A reform fő céljai az alábbiakban foglalható össze (Vásáry, 2017):

1. az intézményi árak és támogatások érdemi csökkentése. Azonnal csökkentették az irány és intervenciós árakat. Csökkentették a vámokat is, ami könnyebbé tette a harmadik országok számára a belső piacra való bejutást és a termelőket komolyabb versenyre kényszerítette. Csökkentették az exporttámogatásokat is, ami további árcsökkenéshez vezetett mivel a nagyon drága termékeket már nem tudták exportálni. Érdemi közeledést eredményezett a világpiacon árszínthez a reform és nem mellesleg pozitív hatása volt európai gazdálkodók versenyképességére is.
2. A termelők kompenzációja. A termelőket az alacsonyabb intézményi árak miatt kieső jövedelem pótlásának érdekében kompenzálták. Közvetlen támogatás formájában a kompenzáció alapja a régi és az új irányár közötti különbség lett.
3. A kistermelők egyszerűsített szabályozása. Kistermelőnek minősült az a gazdálkodó, amely földjén maximum 92 tonna gabonát termelt és nem kellett termelését korlátoznia. Az állattenyésztésre nézve ez a határ 15 állategység volt.
4. Kínálatszabályozás. Ha a növénytermesztési ágazatot nézzük, akkor ez kötelező terület-pihentetést jelent, kivéve a kistermelők. Az állattenyésztésben pedig maximalizálták az állatsűrűséget.
5. Kísérő intézkedések. Ilyen intézkedés a korai nyugdíjazás, erdősítési támogatás és az agrárkörnyezeti programok. Fontos megjegyezni a kísérő intézkedések kapcsán, hogy itt jelennek meg először agrárkörnyezeti és vidékfejlesztési elemek az agrárpolitikában.

Az 1992. évi intézkedések csak részlegesen valósultak meg, a reform nem vezetett a várt termelés-csökkenéshez, a jövedelmek bővüléséhez, a versenyképesség növeléséhez, a működési költségek is tovább emelkedtek, aminek megoldását a KAP újabb megreformálásával igyekeztek orvosolni (Buxinfo, 2024).

Az Agenda 2000 reform: az tekinthető a legjelentősebb eredményének, hogy elősegítette a vidékfejlesztés szerepének érdemi elismerését, hiszen ekkor vált a KAP II. pillérévé. Mindez az EU multifunkcionális mezőgazdaság koncepciójának köszönhető, ami lényegében annyit takar, hogy felvállalják azt, hogy a mezőgazdaság funkciói messze túlmutatnak az állattenyésztésen és a növénytermesztésen, azért, mert a termelők a társadalom szempontjából fontos többlet feladatokat is elvégeznek.

Az Agenda 2000 legjelentősebb céljai az alábbiak (Vásáry, 2017):

1. az EU mezőgazdasági termékeinek, versenyképességének a növelése. Ez az intervenciós áraknak a további csökkentését jelenti, elsősorban a gabona és marhahús szektorba. Így tovább közeledtek a belpiaci árak a világpiaci árakhoz.
2. Méltányos jövedelemszint/életszínvonal biztosítása. Ez már a Római Szerződésben is szerepelt célként. Az 1999-es reformhoz hasonlóan az eszköze a kompenzáció, csak ezúttal nem teljes, hanem csak részleges mértékben.
3. A KAP támogatási rendszerébe a környezetvédelmi szempontok integrálása. Ez röviden annyit takar, hogy a termelőknek eleget kell tenniük bizonyos környezetvédelmi és állatjóléti előírásoknak, annak érdekében, hogy a támogatást megkapják.
4. Vidékfejlesztés, mint a KAP II. pillére. A fenntarthatóbb mezőgazdasági termelés kialakításához és a mezőgazdaság multifunkcionális jellegének elismeréséhez a vidékfejlesztési támogatás nagymértékben hozzájárult. A vidékfejlesztési intézkedések fókuszába olyan különböző célok kerültek, mint a korstruktúra javítása, a mezőgazdasági üzemek diverzifikációja és az alternatív jövedelmezési lehetőségek biztosítása. Megjelent önkéntes jelleggel a moduláció lehetősége is.

Ez a reform is csak részleges sikereket ért el, hiszen nem sikerült feloldania a közösségi árak és a világpiaci árak közti különbséget, és a termékfeleslegek problémájára sem nyújtott megoldást. Így további intézkedések szükségessége merült fel annak érdekében, hogy a termelők versenyképessége, a termelés jövedelmezősége javuljon, hogy az agrárköltségvetést korlátok közé lehessen szorítani, hogy a vidékfejlesztési- környezetvédelmi- élelmiszerbiztonsági szempontok fokozottabban érvényesüljenek (Buxinfo, 2024).

A KAP újabb reformját 2003-ban fogadták el, melynek javaslatai a mezőgazdasági termelés nemzetközi versenyképességének növelés, a kibővülés feltételeinek megteremtése, a piacorientált mezőgazdasági termelés megvalósulásának elősegítése, a vidékfejlesztés erősítése, a környezetvédelmi problémák megoldása, a termelés szétválasztása, továbbá a szabályozás egyszerűsítése (Kiss, 2003).

A 2003. évi KAP reform központi eleme az új támogatási SPS (Single Payment Scheme) rendszer bevezetése volt. A közvetlen támogatásokat függetleníteni kellett a termeléstől, egy egységes kifizetési rendszert kellett létrehozni, a kifizetéseket környezeti feltételek betartásához kellett kapcsolni, a nagyobb gazdaságoknak nyújtott közvetlen kifizetések 5%-át

elvonták és a vidékfejlesztési támogatások körébe helyezték át. A termelők támogatása került középpontba a termékek helyett támogatási rendszer bevezetésével.

A SAPS (Single Area Payment Scheme, Egységes területalapú támogatás) rendszer a nemzeti borítékban lévő összeget a teljes mezőgazdasági művelt területre osztja le, amit a tagországok nemzeti kiegészítő, úgynevezett top-up támogatásokkal egészíthetnek ki, mely értéke nem haladhatta meg az Unió támogatások 30%-át (Vásáry, 2008).

A KAP fejlődésében jelentős szerepet töltött be a 2003. évi reform, azonban ez sem tekinthető radikálisnak. Azonban a reform eredményeként az egyszerűbb jogalkotási és adminisztratív keret megvalósult; a közvetlen kifizetések termeléstől való elválasztása hozzá járult ahhoz, hogy a termelők alanyi jogon járó támogatások segítségével a piaci kereslet alapján eldönthetik, hogy mit termelnek az adott időszakban (Kiss, 2003).

A KAP 2003. évi reformja során döntést hoztak arról, hogy az EU költségvetési rendszerét 2008-ban felül kell vizsgálni. Ez a felülvizsgálat a KAP állapotfelmérésére, valamint az EU teljes kiadásaira terjedt ki, elemezve a reformok hatékonyságát, célkitűzéseinek eredményességét, egyben a piacokra gyakorolt hatásokat.

A felülvizsgálat intézkedéseinek fő célja, hogy a szakpolitikai beavatkozások a célkitűzések célirányosabb megvalósulásához járuljanak hozzá (Törőné, 2012).

Közös Agrárpolitika 2013-2020 között: a következő lényeges pontja a KAP-nak a 2013. utáni rendszer meghatározása volt. Az Európai Bizottság a 2003. évi reformdöntés felhatalmazása alapján, 2007-2008 során áttekintette a rendszer működési tapasztalatait, mely következtében a Tanács 2008-ban újabb jogszabályokat alkotott (Halmai, 2020).

Az Európai Bizottság által 2010–2011-ben lefolytatott egyeztetésen három fő célkitűzést fogalmaztak meg:

1. fenntartható élelmiszer-termelés: biztonságos és elegendő mennyiségű élelmiszer biztosítása a növekvő globális kereslet, az élelmiszer-biztonság fokozása érdekében,
2. fenntartható gazdálkodás a természeti erőforrásokkal és az éghajlatváltozás elleni küzdelem: a gazdálkodóknak a környezeti szempontokat a gazdaságossági szempontok elé kell helyezniük, mely költségeket a piac nem kompenzál,
3. a területi egyensúly és a vidéki térségek sokszínűségének megőrzés: a vidéki területeken továbbra is a mezőgazdaság az egyik legfőbb gazdasági és társadalmi húzóerő, fontos szempont a vidék élhetőségének megőrzésében.

A 2014-2020 közötti időszak fő irányvonalai az alábbiak:

1. áttérés a függetlenített támogatásokról a multifunkcionális támogatási rendszerre. A 2003-ban megkezdett szakasz lezárul, aminek következtében a mezőgazdasági támogatásokat függetleníve általános jövedelemtámogatást helyeztek előtérbe, új szakasz veszi kezdetét, amiben az eszközöket egyedi célkitűzések köré csoportosítják, kiküszöbölve a bázisévekre való hivatkozást. A mezőgazdasági üzemek számára folyósított egységes támogatási összegeket hét összetevőből álló kifizetési rendszer váltja fel.
2. a KAP két pillérének megerősítése: az első pillér a közvetlen támogatásokat és a piaci intézkedéseket finanszírozza az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap terhére, míg a második pillér vidékfejlesztést szolgálja társfinanszírozási rendszer szerint.
3. Az egységes KPSZ (közös piacszervezések) eszközeinek megerősítése, amiket csak árválságok és piaci zavarok esetén alkalmaznak. 2017-ben cukorkvótarendszer hatályát veszti, 2016-tól a szőlőtelepítési jogokat egy engedélyezési rendszer váltotta fel. Továbbá egy új tejtámogatási minicsomagot fogadtak el.
4. A vidékfejlesztés integráltabb, célirányosabb és területibb megközelítése. A KAP második pillére esetében egyszerűsítésre került sor annak érdekében, hogy a támogatások középpontjába a versenyképesség, az innováció, a tudásalapú mezőgazdaság, a fiatal mezőgazdasági termelők tevékenységének megkezdése, a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás és a kiegyensúlyozott regionális fejlődés kerüljön (Törőné, 2012).

A 2013-as döntéseket követően intézkedések születtek a szabályozási kereteknek az intézményi, gazdasági, valamint költségvetési fejlemények fényében történő kiigazítására. Az európai tenyésztők által a 2015-ben a tejkvóták eltörlését követően árválság leküzdése érdekében, valamint a kínálat csökkentése érdekében 2016-ban elindítottak egy második tejtámogatási csomagot. A 2013 utáni változások a KAP-reform folyamatának mérsékelt ütemű továbbvitelét jelentették, mely új reformnak semmiképp sem voltak nevezhetők ugyanakkor mélyebb átalakítások igénye is körvonalazódott. A Bizottság 2017 végén előzetes anyagot tett közzé a 2020 utáni Közös Agrárpolitika fő irányairól, melynek megvitatására 2018-ban került sor (Baksa–Vásáry, 2018).

A Bizottság előterjesztette a 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó KAP jogi keretét, mely a KAP végrehajtási modelljét érinti, az eredményeket és a szubszidiaritás elvét állítja a

középpontba, és a tagállamoknak jóval jelentősebb szerepet szán a mezőgazdasági beavatkozások kibontakoztatásában. A jövőben az Unió határozná meg az alapvető paramétereket a tagállamoknak közösen meghatározott és számszerűsített egyedi célok eléréséhez szükséges többéves stratégiai terveket kell készíteniük.

A KAP, kilenc célkitűzésre helyezi a hangsúlyt, a két pillér és a két mezőgazdasági alap fennmarad. A KAP sarkalatos pontjai:

1. új lökést kap a közvetlen támogatás átcsoportosítás
2. az irányítás tekintetében új zöld architektúra kiépítése
3. az EMVA (Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap) már nem a közös kohéziós politika keretébe tartozó strukturális alap; a Bizottság az egyszerűsítés érdekében koncentrálna a beavatkozásokat; végül, a Leader program szabályai a kohéziós politika vonulatába illeszkednek.

Tekintettel arra, hogy a 2020 utáni KAP reformjáról folytatott tárgyalások nem zárultak le, így két évvel meghosszabbították a szabályokat (Európa, 2024).

Az új KAP-ot két év átmeneti időszakot követően 2023-tól vezetik be. Az átmeneti időszak lehetőséget adott arra, hogy a tagállamok kidolgozzák stratégiai terveiket és a korábbi időszakban megszokott formában, de már az új költségvetés terhére vigyék tovább uniós és nemzeti támogatásaikat.

A 2023 utáni KAP főbb jellegzetességei méltányosabb, zöldebb és eredményorientált. A 2023 utáni KAP egyik újítása, hogy a támogatásban részesülőket szankciók sújthatják abban az esetben, ha nem biztosítanak megfelelő foglalkoztatási feltételeket alkalmazottjaik számára. Ezen új feltétel 2025-től lesz kötelező (Hantos, 2022).

Az új KAP számos környezetvédelmet elősegítő intézkedést is magába foglal, amik a Zöld Megállapodás megfogalmazott célkitűzések megvalósulásához kívánnak hozzájárulni. A Zöld Megállapodás céljai a mezőgazdaságra vonatkozóan: 50 %-os csökkentése a növényvédőszer kockázatának és használatának:

1. 50 % -al kevesebb antibiotikumhasználat;
2. a mezőgazdaságból származó tápanyagvesztés 50%-os, valamint a műtrágya használat 20 %-os csökkentése;
3. a biogazdálkodás 25 % lefedettségének elérése;

4. a mezőgazdasági terület legalább 10 %-a nem termelési célú, tájképi elemeket foglaljon magában (Hantos, 2022).

A környezeti célok elérését a KAP három összetevője, a feltételekhez kötöttség, az I. pillér ökoszisztémái, valamint a II. pillérhez tartozó éghajlati/ környezeti és állatjóléti intézkedések járulnak hozzá. Az I. pillér alapszintű közvetlen kifizetései korábban szigorúbb kötelező környezeti feltételekhez kapcsolódnak. A II. pillérre a vidékfejlesztésre szánt források legalább 35 százaléka a biológiai sokféleséggel és az állatjóléttel kapcsolatos beavatkozások finanszírozását szolgálja. Az új programozási időszakokra a teljesítményközpontúság a jellemző (Hantos, 2022).

A hazai agrárpolitika a Megújuló vidék, megújuló agrárium programot kívánja megvalósítani. Prioritás a környezeti fenntarthatóság, az élelmiszeripar fejlesztése, a mezőgazdaság egy hektárra vetített hozzáadott értékének növelése, valamint a költséghatékony termelést elősegítő beruházások támogatása.

A korábban is nagyobb hangsúlyt kap a generációváltás ösztönzése, támogatást élvez a gazdaságot átadó-átvevő közötti együttműködés, mely értelmében az átadó támogatást vehet igénybe az átadás lebonyolításához, a fiatal gazda pedig vállalkozásának elindításához. A termeléstől függő támogatások továbbra is a hazai agrárpolitika részét képezik, hogy az érzékeny ágazatok is megőrizhessék jövedelemstabilitásukat (Infójegyzet, 2022).

2.2. A Közös Agrárpolitika támogatási rendszere

2.2.1. Közvetlen támogatások rendszere

A KAP két pillérből áll, közvetlen támogatás, mely az első pillér, valamint a vidékfejlesztés, ami a második pillér.

A KAP első pillére a közvetlen kifizetések, valamint a piaci támogatások intézkedései alkotják. A tervezetek alapján új alaptámogatási rendszer bevezetését irányozták elő (Potori, 2012).

A közvetlen kifizetések két rendszerre osztozták, az alaptámogatási rendszerre és az egyszerűsített kistermelői rendszerre. Az alaptámogatási rendszer kötelező:

1. az alaptámogatás: új jogosultságokat a 2014. május 15-ig bejelentett, támogatásra jogosult hektárok számát veszik, melynek feltétele a kölcsönös megfeleltetés kritériumainak betartása. Az egy hektárnál kisebb jogosult területre nem jár támogatás.

A tagállamoknak az alaptámogatásoknak 3%-át nemzeti tartalékként kell elkülöníteniük.

2. a zöld komponens: az alaptámogatást egészíti ki, és az első pilléres források 30%-át kell erre a környezetbarát gazdálkodási gyakorlat ösztönzésére elkülöníteni.
3. a fiatal gazdálkodók támogatása: a teljes keretösszegeből 2% elkülöníthető a 40 évnél fiatalabb gazdálkodók számára, melyet maximum 5 évig lehet folyósítani (Potori, 2012).

Az önkéntes elemek közé tartozik a kedvezőtlen adottságú területek támogatása és a termeléshez kötött támogatások (Potori, 2012).

A másik rendszer: Kisgazdaságoknak 500-1000 euró átalánytámogatást nyújthatnak az adminisztrációs terheinek csökkentése érdekében, mely a közvetlen támogatásokat váltja ki. Akik az egyszerűsített kifizetésben részesültek, azok a kölcsönös megfeleltetés előírásai alól mentesülnek. Erre a célra az első pilléres források 10%-ának felhasználását engedélyezték (Potori, 2012).

2014-től csak az aktív mezőgazdasági termelők jogosultak a közvetlen támogatások igénybevételére.

Az új 2023-as KAP reformban a terület alapú támogatások továbbra is támogatják a gazdálkodó biztos alapjövedelmét. Újdonság a korábbi évekhez képest, hogy az alaptámogatás igényléséhez, a gazdálkodóknak meg kell felelniük, a feltételeesség előírás rendszerének. Ez a szabály rendszer a zöldítés és a kölcsönös megfeleltetés -Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot és a Jogszabályba Foglalt Gazdálkodási követelmények elemeiből tevődik össze (NAK, 2023).

2.2.2 Vidékfejlesztési támogatások rendszere

Európa területének fele nagyrészt vidéki jellegű, és az Unió népességének mintegy 20%-a él vidéken. E területek többsége az EU legkedvezőtlenebb helyzetű régiói közé is tartozik, ahol az egy főre jutó GDP jóval az uniós átlag alatt van.

A KAP-on belüli uniós vidékfejlesztési intézkedések hozzájárulnak a mezőgazdasági üzemek korszerűsítéséhez, vidéki területek fellendítéséhez, mezőgazdasági ágazat versenyképességének növeléséhez, a környezet védelméhez és az éghajlatváltozás

mérsékléséhez, a vidéki közösségek vitalitásának javításához és a generációs megújulás biztosításához a mezőgazdasági termelők körében.

A vidékfejlesztési politika rendkívül fontos eszközt jelent az uniós vidéki területek és az uniós mezőgazdaság fenntartható fejlődésének támogatására (Európa, 2024).

A Vidékfejlesztési Program az agrárium, és a vidéki térségben élők megerősítését szolgálja, melynek alapvető célja elsősorban a mezőgazdaság és az élelmiszeripar területén működő mikro-, kis- és középvállalkozások támogatása, a munkaerő-igényes ágazatok – mint például a kertészet, az állattenyésztés, az élelmiszer-feldolgozás – innovatív fejlesztése, technológiai korszerűsítése, a környezet- és klímatudatos mezőgazdaság ösztönzése, a vidék lakosságmege tartó képességének erősítése a vidéki infrastruktúra fejlesztésén, munkahelyteremtésén keresztül (Pályázati Portál 2014, 2020).

A vidékfejlesztési támogatások formái lehetnek:

1. agrárgazdasági beruházások támogatása, mely az agrárjövedelmek, az életkörülmények, munkakörülmények és termelési feltételek javításához járul hozzá.
2. Fiatal gazdálkodók támogatása, mely kritériumai: a gazdálkodó 40 évesnél fiatalabb, megfelelő szakismerete és szakmai alkalmasága van, első alkalommal indít mezőgazdasági tevékenységet. A gazdaságra vonatkozóan, legyen bizonyítható az életképessége; minden környezeti, higiéniai és állatjóléti elvárásokat betartja és a gazdaságnak a vezetője a gazdálkodó.
3. Szakmai képzés céljára nyújtott támogatás, mely segíti a gazdálkodó és a mezőgazdasági és erdészeti tevékenységeket folytató más személyek szakismereteinek és szakmai alkalmaságának fejlesztését és átképzését.
4. Korai nyugdíjazás, amely az agrártevékenységet folytatók korai nyugdíjazásának támogatása.
5. Területek, melyek kedvezőtlen adottságú és környezeti hátrányok által sújtottak. A gazdálkodók jövedelem-pótló támogatásokra jogosultak, a kedvezőtlen adottságú területeken. Ez a támogatás a földterületek után adható a gazdálkodóknak.
6. Agrárkörnyezet védelem, amely elősegíti a mezőgazdasági földhasznosítási módszerek alkalmazását, a nagy természeti értéket képviselő mezőgazdasági hasznosítású környezet megvalósítását, a gazdálkodási tevékenységek extenzifikálását és a kishozamú legelőkön való gazdálkodást, a táj és történelmi jellegzetességek fenntartását és a környezeti tervezés alkalmazását a gazdálkodási gyakorlatban. A támogatás csak

azoknak nyújtható be, akik 5 évre vállalják az agrárkörnyezettel való kritériumok teljesítését.

7. Mezőgazdasági termékek feldolgozásának értékesítésének támogatása, mely hozzájárul a termékek javuló versenyképességéhez és a hozzáadott értékek növekedéséhez.
8. Erdészet.
9. A vidéki területek alkalmazásának és fejlődésének elősegítése, mely több területet is érint: alapszolgáltatások nyújtása a vidéki lakosság és gazdaság számára, talajjavítás, minőségi mezőgazdasági termékek értékesítése, újra parcellázás, agrárgazdasági szolgáltatások beindítása, falvak felújítása és fejlesztése, a vidéki történelmi örökség megóvása és megőrzése, a mezőgazdasági és mezőgazdasághoz kapcsolódó tevékenységek diverzifikációja, pénzügyi tervezés, mezőgazdasági termelőpotenciál helyreállítása, a környezet védelme, mezőgazdasági hasznosítású vízgazdálkodás, idegen forgalmi és kézműipari tevékenységek előmozdítása, a mezőgazdaság fejlesztéséhez kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése (Halmai, 2002).

A 2014-2020-as időszakhoz képest jelentős változás, hogy a következő években már nem a Vidékfejlesztési Program (VP) határozza meg a vidékfejlesztési támogatási szabályokat, hanem a KAP Stratégiai Terv. Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy 2023 és 2025 között a VP és a KAP, Stratégiai Terv párhuzamosan működik majd egymás mellett. A Vidékfejlesztési Program néhány kiírása még most is pályázható, sőt a korábban már lezárult felhívások akár újra is nyithatók. A KAP Stratégiai Terv alapján elkészülő első vidékfejlesztési kiírások valószínűleg terület- és állatlétszám alapú támogatások lesznek. A vidékfejlesztési támogatások három csoportra oszthatók fel: Gazdaságfejlesztési beavatkozások, Zöld beavatkozások, Megújuló vidék beavatkozásai (NAK, 2023).

2.3. A vidékfejlesztési program beruházási támogatásai

2.3.1. A vidékfejlesztési program állattartótelepek fejlesztési pályázatai

A vidékfejlesztési program keretében megjelentetett Felhívások keret jogszabálya a 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet a 2014–2020 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről.

A Felhívások elválaszthatatlan része az Általános Útmutató az EMVA (Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap) forrásból finanszírozásra kerülő intézkedésekre vonatkozó felhívásokhoz c. dokumentum. A Felhívás, az ÁÚF (Általános útmtató), és a szakmai

mellékletek együttesen tartalmazzák a támogatási kérelem elkészítéséhez szükséges összes feltételt.

A Kormány számos olyan Felhívást jelentetett meg, mely az állattartó telepek fejlesztését támogatja. A Kormány az Európai Unióval megkötött Partnerségi Megállapodásban az állattartó/állattenyésztő gazdaságok versenyképességének javítását tűzte ki célul. A cél elérését a Kormány az állattartást és/vagy tenyésztést folytató mezőgazdasági termelők együttműködésével tervezi megvalósítani a Felhívásokban foglalt feltételek mentén. Magyarország Kormányának felhívása a mezőgazdasági termelők, a mezőgazdasági termelők egyes csoportjai, valamint a fiatal mezőgazdasági termelők részére az állattartó telepek fejlesztését szolgáló beruházások támogatására. A Kormány vállalta az együttműködés keretében, hogy a Felhívások feltételeinek megfelelő projekteket vissza nem térítendő támogatásban részesíti a rendelkezésre álló forrás erejéig, valamint a támogatott projekteknak megítélt támogatási összeg maximum 50%-nak megfelelő előleget biztosít.

A támogatási kérelmet benyújtók vállalják, hogy a projektjük megvalósításával hozzájárulnak a Partnerségi Megállapodásban foglalt célok eléréséhez, vállalkozáson belüli foglalkoztatotti létszámot fenntartják, a kapott támogatáson felül önerőből finanszírozzák a projektet. Továbbá a támogatási kérelem benyújtására és megvalósítására számos egyéb feltétel vonatkozhat. Azok a szervezetek (mezőgazdasági termelők) nyújthatnak be támogatási kérelmet, amelyek maradéktalanul megfelelnek a felhívás jogosultsági feltételeinek (FELHÍVÁS, 2018).

A felhívások indokoltsága és célja, hogy az állattartók jelentős része elavult létesítményekben, korszerűtlen technológiával és ebből fakadóan magas termelési költségekkel dolgozik, ugyanakkor az ágazat versenyképességének megőrzéséhez korszerű, az európai uniós előírásoknak minden tekintetben megfelelő, magas technológiai színvonalú állattartó telepek szükségesek. A korszerűtlen, elavult termelési technológiák alkalmazásából eredően alacsony jövedelmezőséggel és termelékenységgel egyaránt jellemezhető állattartó ágazatok versenyképessége beruházási támogatásokkal javítható. A Felhívások célja az állattartó gazdaságok versenyképességének javítása, és a hozzáadott érték termelésének fokozása új, innovatív és környezetbarát technológiák elterjesztésének támogatása révén. Az alapvető cél a kisebb méretű állattartó telepek fejlesztéseinek támogatása. Több területen kívánnak hozzájárulni az állattartó telepek versenyképességének növeléséhez.

Lehetőség nyílik az állattartásra, az előállított termék kezelésére, tárolására szolgáló épületek, építmények létrehozására, kialakítására, továbbá építéssel nem járó projektek megvalósítására is az állattartáshoz kapcsolódó eszközök, gépek beszerzése révén. Mindezek mellett az állattartó telepek létesítményeinek épületenergetikai, épületgépészeti felújítása, technológiáinak korszerűsítése, valamint a megújuló energia hasznosítására irányuló technológiák beszerzése is támogatásra kerül. További fontos cél a fiatal mezőgazdasági termelők gazdaságainak megerősítése, fejlesztése (FELHÍVÁS, 2018).

A Felhívásokat az Európai Bizottság által 2015. augusztus 10-én elfogadott Vidékfejlesztési Program keretében a Miniszterelnökség Agrár-vidékfejlesztési Programokért Felelős Helyettes Államtitkársága, mint a Vidékfejlesztési Program Irányító Hatósága hirdette meg a 1248/2016. (V. 18.) számú kormányhatározatban szereplő Éves Fejlesztési Keret alapján. Jelenleg az Agrárminisztériumban működő Irányító Hatóság látja el ezen feladatokat.

A Felhívások forrását az EMVA és Magyarország költségvetése társfinanszírozásban biztosítja (Szechenyi 2020, 2024).

A fent említett felhívások a következők:

1. VP2-4.1.1.9-21 Állattartó telepek megújításának támogatása
2. VP2-4.1.1.-20 Állattartó telepek fejlesztésének támogatása

Továbbá ide sorolható még a:

1. VP5-4.1.6-4.2.3-17 Mezőgazdasági- és feldolgozó üzemek energiahatékonyságának javítása.

2.3.2. Mezőgazdasági- és feldolgozó üzemek energiahatékonyságának javítása című, VP5-4.1.6-4.2.3-17 kódszámú felhívás bemutatása

A szechenyi2020 (2024) alapján a mezőgazdasági termelők és az élelmiszer feldolgozók jelentős része elavult épületekben, korszerűtlen technológiával és magas termelési költségekkel dolgozik. A felhívás több területen kíván hozzájárulni a mezőgazdasági- és feldolgozó üzemek versenyképességének növeléséhez. A felhívás lehetőséget nyújt kertészeti termesztésre, állattartásra, továbbá élelmiszer-feldolgozásra és borászati termékek előállítására szolgáló épületek, építmények energiahatékonyság fokozást célzó korszerűsítésére, felújítására.

A mezőgazdaság és élelmiszeripar erőforrás-hatékonyságának javulása többek között a fajlagos energiafelhasználás csökkenését eredményezi, így jelen felhívás a termelők és feldolgozók

minden olyan irányú beruházására épít, amely a hatékonyabb energiafelhasználást hivatott elősegíteni. Az épületenergetikai, épületgépészeti és energiaellátást érintő korszerűsítések, felújítások, továbbá a megújuló energiaforrást hasznosító technológiák alkalmazása elősegíti a mezőgazdasági- és feldolgozó üzemek energiahatékonyságának javulását.

A pályázati felhívás első része taglalja célterületenként azon energiafelhasználás csökkentésére vonatkozó tevékenységeket, melyeket a támogatást igénylő beruházása során megvalósíthat. Ilyen tevékenységek állattartó gazdaságok energiahatékonyságának javítása esetében:

1. állattartó telepi épületek, építmények hőtechnikai adottságainak javítása, hőveszteségének csökkentése;
2. állattartó telepi épületek, építmények fűtési, hűtési és használati melegvíz rendszereinek korszerűsítése;
3. világítási rendszerek korszerűsítése;
4. beépített technológiai berendezések korszerűsítése. Épületgépészeti fejlesztések, új, energiatakarékos technológiák kiépítése, energiatakarékos berendezések beszerzése;
5. meglévő és használatban lévő állattartó telepi épületek, építmények elbontását követően energiahatékonyabb, új állattartó telepi épületek, építmények építése az elbontott épületek, építmények funkciójának betöltése céljából, valamint azoknak a működéshez szükséges új gépekkel, berendezésekkel való felszerelése, berendezése.

Megújuló energiaforrást hasznosító technológiák alkalmazása.

- a. Megújuló energiaforrást hasznosító technológiák alkalmazása a kertészeti üzemekben. A támogatott tevékenységek célja a gazdasági-termelési folyamatok és a mezőgazdasági üzemen belüli építmények energiaigényének fedezése megújuló energia előállításával:
  1. fűtési/hűtési energiaigény, használati melegvíz igény, villamos energia igény részbeni vagy teljes kielégítése megújuló energiaforrásból.
- b. Megújuló energiaforrást hasznosító technológiák alkalmazása az állattartó gazdaságokban. A támogatott tevékenységek célja a gazdasági-termelési folyamatok és a mezőgazdasági üzemen belüli építmények energiaigényének fedezése megújuló energia előállításával:
  2. fűtési/hűtési energiaigény, használati melegvíz igény, villamos energia igény részbeni vagy teljes kielégítése megújuló energiaforrásból.

Önállóan nem támogatható tevékenységeken belül olvashatunk kötelezően megvalósítandó, önállóan nem támogatható tevékenységek megvalósításáról, melyek a Tájékoztatással, nyilvánossággal kapcsolatos kötelezettségek teljesítése. Továbbá Választható, önállóan nem támogatható tevékenységek megvalósításáról, melyek a felhívásban meghatározott általános költségekhez kapcsolódó tevékenységek, valamint terület előkészítés.

A Felhívás előírja a projekt műszaki szakmai tartalommal kapcsolatos elvárásokat is:

1. a Hatósági engedélyeztetéssel, dokumentumokkal kapcsolatban,
2. az energiahatékonyság javítására, illetve megújuló technológia alkalmazására vonatkozó projektekkel kapcsolatos elvárások,
3. a projektek megvalósításával, gépbeszerzéssel kapcsolatos elvárások.

Egyéb elvárások között kitér a bázis létszám fenntartásának vállalására, valamint foglalkoztatottak számának bővítésére tett vállalásra. A projekt megvalósítás során mérföldkövek tervezése szükséges, melyben a támogatást igénylő megadja azon dátumokat, mely elérését követő 15 napon belül kifizetési kérelmet nyújt be.

A Felhívás a projekt végrehajtás időtartamát meghatározza. A projekt megvalósítását a benyújtást követő napon a támogatást igénylő saját felelősségére megkezdheti.

Felújítási, átalakítási, korszerűsítési tevékenységek esetében a Kifizető Ügynökség által lefolytatott, előzetes helyszíni szemlét követően kezdhető meg a beruházás. A projekt fizikai befejezésére a Támogatói Okirat hatálybalépésétől számított legfeljebb 24 hónap áll rendelkezésre. A tevékenységeken kívül meghatározza célterületenként a jogosultsági kritériumokat, kik azok a termelők, aki pályázhatnak.

Támogatási kérelmet azon mezőgazdasági termelők nyújthat be, akik:

1. a támogatási kérelem benyújtását megelőző legalább 6000 euró STÉ (Standard Termelési Érték) üzemmérettel rendelkeznek,
2. a támogatási kérelem benyújtását megelőző, vagy amennyiben erre vonatkozóan nem rendelkeznek adatokkal, az ezt megelőző teljes lezárt üzleti évben ár bevételeknek legalább 50%-a mezőgazdasági tevékenységből származott.

Nem igényelhet támogatást, aki, vagy amely olyan projektet kíván megvalósítani, amelynek tartalma a jelen felhívásban megfogalmazott célokkal nincs összhangban, és/vagy amely a jelen - VP5-4.1.6.-4.2.3.-17 kódszámú - felhívás keretében már részesült támogatásban az adott célterület tekintetében.

A Felhívás megfogalmaz továbbá a célterületekhez kapcsolódó tartalmi értékelési szempontokat, az elszámolható költségek körét, a csatolandó dokumentumokat.

Fentiekben részletezett Felhívás eredményességének vizsgálatát egy mezőgazdasági cégen keresztül vizsgáltam (Felhívás, 2018).

3. Anyag és módszer

3.1. Anyag

A vizsgált mezőgazdasági cég Baranya vármegyében, Véménd községben található, mely 2006-ban alakult. A társaság alapításának célja a tulajdonosok szakmai ismeretének, tapasztalatának és kapcsolat rendszerének üzletszerű hasznosítása, valamint a profitszerzés volt. A céget 14 magánszemély alapította. A cég fő tevékenysége a baromfitenyésztés, de emellett az alábbi tevékenységeket végzi üzletszerűen: szántóföldi növénytermesztési szolgáltatás mintegy 199 hektár területen, mezőgazdasági gép kölcsönzése. 2019-ban a broiler csirke átlagléttszáma 45 806 db volt. A vetésforgóban a következő növényi kultúrák termesztése szójabab (12,16 ha), káposztarepce (1,88 ha), napraforgó (23,48 ha), őszi búza (24,21 ha), kukorica (60,40 ha) és őszi árpa (14,44 ha).

A tevékenység minőségi és mennyiségi jellemzői: a vállalkozás 2015-ben 465.570eFt, 2016-ban 435.672eFt, 2017-ben 414.303eFt, 2018-ban 401.230eFt és 2019-ben 444.975eFt árbevételt ért el. A szervezet 2017-ben és 2018-ban 7 fő, 2019-ben 6 fő munkavállalót foglalkoztatott. Az érintett piacon erős pozíciónk van, melyet az évtizedes szakmai múlt tapasztalat és a folyamatos fejlődés garantál. Eddig 7 istállóban folyt broiler hizlalás, átlagosan 95 000 db broiler/ rotáció ütemezéssel.

A vizsgált mezőgazdasági termelést folytató Kft. 2018.03.19 napján nyújtotta be pályázatát VP5-4.1.6-4.2.3-17 kódszámú Mezőgazdasági- és feldolgozó üzemek energiahatékonyságának javítása című felhívásban támogatási kérelmét. A beruházás célja vidéki térségben, a cég székhelyén, gazdasági-termelési folyamatokat ellátó épületek, építmények energiahatékonyságának javulását szolgáló beruházás megvalósítása volt.

A területen lévő 8 db baromfi istálló, 1 db szociális épület energiahatékonyságának javítása és egy földre telepített 50 kW-os teljesítményű napelemes rendszer kialakítása valósult meg jelent projekt keretében.

Energiafelhasználás csökkentésére vonatkozó tevékenységek bemutatása:

1. az 1. számú, a 2. számú, a 3. számú, a 4. számú, az 5. számú és a 6. számú baromfi istálló azonos alaprajzú, és kialakítású, földszintes kialakításúak, melyekben egy légtérű baromfi ólak működnek. A meglévő külső falszerkezetre készült utólagos hőszigetelés. A lábazatra 14 cm vastag XPS polisztirolból, a falra 14 cm vastag EPS polisztirolból;

2. a 7. számú baromfi istálló épület homlokzati hőszigetelése, valamint új padozat építése valósult meg ipari csiszolt felülettel, alulról hőszigetelve. Az északi oldalon lévő fa ajtó kicserélésre került korszerű hőszigetelt műanyag nyílászáróra, a déli oldali kapu utólagosan hőszigetelésre került. A korszerűsítés folyamán a homlokzati falakra 14 cm külső polisztirol hőszigetelés került, az északi oldalon lévő fa ajtó korszerű műanyag nyílászáróra lett cserélve, a déli oldali fém kapu belülről lett hőszigetelve, valamint új padozat lett kialakítva lejtésben, ipari csiszolt felülettel. A padozat alá 10 cm lépésálló XPS hőszigetelés került beépítésre. A tető belső oldala PUR habbal van szigetelve, mely további 3 cm PUR hab szigeteléssel került kiegészítésre;
3. a 8. számú baromfi istálló esetében a homlokzati falakra külső oldalon 14 cm EPS hőszigetelés, a tető belső oldalára 6 cm PUR hab hőszigetelés került, a padozat lejtésben lett kialakítva, egyik oldalán folyókával, ipari csiszolt felülettel. A padozat alá 10 cm lépésálló XPS hőszigetelést kellett beépíteni;
4. a baromfi telep szociális épületének energetikai korszerűsítésének keretében megvalósult az épület lábazatának és homlokzatának hőszigetelése, a tetőre új hőszigetelés és vízszigetelés került, a külső nyílászárók helyett új hőszigetelt műanyag nyílászárók kerültek beépítésre. A kazánházban található korszerűtlen kazán helyett egy új kondenzációs kazán lett beépítve. A meglévő külső falszerkezetre utólagos EPS hőszigetelés került 14 cm vastagságban. A lábazatra 14 cm vastag XPS polisztirolból került. A homlokzaton új hőszigetelt típusú műanyag nyílászárók kerültek beépítésre, 3 rétegű üvegezéssel és argon gáztöltéssel. A tető meglévő szigetelését perforálni kellett, melyre 20 cm EPS hőszigetelés és 2 réteg UV - álló bitumenes lemezszigetelés került. A meglévő, elavult kazán helyett egy új, korszerű 24 KW-os kondenzációs kazán került beépítésre és komplex épületgépészeti fejlesztés;
5. 50KW teljesítményű polikristályos napelemes rendszer került kiépítésre. A rendszer 200 db 250 W teljesítményű, 994x1640x40 mm méretű panelekből épül fel.

A korszerűsítéssel elérhető fajlagos energiahatékonyság javulás tervezetten átlagosan 58,51%.

1. 1.-6. számú baromfi istálló:52,73%
2. 7. számú baromfi istálló: 52,75%
3. 8. számú baromfi istálló: 61,61%
4. Szociális épület: 66,96%.

A fejlesztés megvalósításával az alábbi eredmények elérését tervezte a Kft:

1. üvegházhatást okozó gázok csökkentésének mértéke 74 t/év egyenérték CO₂,
2. évente 568,06kW energia megtakarítás elérése,
3. épületenergetikai besorolás javulás (CC kategóriára javulás),
4. hagyományos energiahordozó részbeni kiváltása megújuló energiaforrásból (napenergia) származó energiával,
5. az autonómabb energiaellátás megvalósítása,
6. további fejlesztések generálása,
7. az energiaellátás biztonságának fokozása,
8. fosszilis energiafelhasználás csökkenése,
9. erőforrás-hatékonyság megvalósítása.

A támogatási kérelemre 2019.05.13. napján hozott döntést a Magyar Államkincstár. A pályázat megvalósítása 2020-ban kezdődött, majd 2021-ben záró elszámolással befejeződött a projekt. A telep a beruházás közben folyamatosan és zavartalanul üzemelt.

3.2. Módszer

Dolgozatom során primer és szekunder forrásokat egyaránt használtam. Szekunder forrásként szakmai lapokat, könyveket, hatályos rendeleteket, jogszabályokat használtam fel. Primer forrásként a mezőgazdasági cégtől kaptam, a pályázat szempontjából releváns adatokat értékeltem ki (gázfelhasználás, villamosenergia felhasználás).

Dolgozatom során kitűzött vizsgálati céljaim eléréséhez először szekunder adatokra támaszkodva a témához kapcsolódó hazai szakirodalmat dolgoztam fel. A dokumentumok elemzése során EU-s irányelveket, rendeletet, jogszabályt tekintettem át, melyek segítségével összefoglaltam a Közös Agrárpolitika jellemzőit, alkalmazásának feltételeit, változásait, illetve a jövőre vonatkozó kilátásait.

A kutatásom további szakaszában a mezőgazdasági cégtől kapott adatok eredményeit értékeltem ki. A beruházás előtti év, valamint a beruházást követő évek (2019, 2022 és 2023) vizsgálatából üzemtani, valamint statisztikai módszerek felhasználásával számos trendértéket, mutatót, illetve összefüggést kaptam. Dolgozatom során a gázfelhasználás, valamint villamosenergia felhasználás értékeit vizsgáltam, elemeztem ki a cégtől kapott adatok alapján

saját ábrán keresztül. Megvizsgáltam a termelés paramétereinek változásait az értékesített kg-ra vetített gáz és villamosenergia felhasználás tekintetében. Később pedig megnéztem, hogy a beruházásnak milyen állatjóléti hatásai figyelhetők meg.

A vállalati szintű elemzéseket egy általam alkotott modellel egészítettem ki, melyben azt vizsgáltam, hogy a mezőgazdasági termeléssel foglalkozó cég termelési mutatóira milyen hatást gyakorolt egy vidékfejlesztési programban meghirdetett és elnyert pályázat megvalósítása.

A rendelkezésemre álló adatok feldolgozása, a diagramok készítése Microsoft Office Excel 2019 program segítségével történt.

4. Eredmények és értékelésük

4.1 Földgáz felhasználás

év	Földgáz				
	2019	2020	2021	2022	2023
Hónap	m ³	m ³	m ³	m ³	m ³
január	14 580	8 870	7 874	14 205	8 217
február	5 421	15 280	14 792	6 366	1 826
március	11 978	9 520	8 182	13 024	7 369
április	6 250	12 310	11 439	2 526	1 339
május	4780	3870	3779	4385	5528
június	2 970	3 240	4 419	69	195
július	5 412	4 520	1 605	3 309	2 217
augusztus	7 624	6 514	6 221	-	242
szeptember	3 478	3 281	3 281	2 108	3 057
október	5 112	3 842	9 712	28	1 147
november	12 583	13 450	12 365	6 493	7 436
december	13 472	11 310	10 080	957	4 278
Összesen:	93 660	96 007	93 749	53 470	42 851

1. táblázat: A vizsgált mezőgazdasági cég gázfelhasználása havi bontásban (2019-2023)

Forrás: A mezőgazdasági cég adatai alapján saját szerkesztés

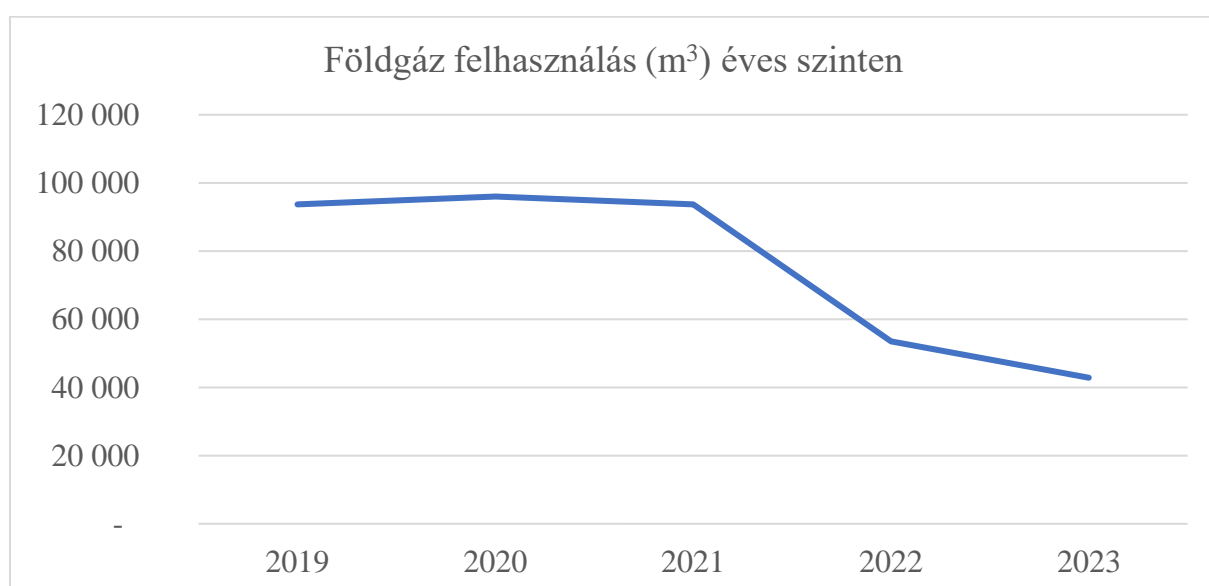
A baromfi nevelő épületek hőigénye nagy (1. táblázat). Az ólak számára történő hőszolgáltatás kapcsán számos kérdés merül fel: Mekkora hőteljesítmény szükséges, mekkora időtartamban, milyen mennyiségben és intenzitásban van szükség hőre, egy épületen belül mindenhol egyenletes melegre van-e szükség, vagy csak lokálisan kell „fűtést” biztosítani? Milyen arányban kell egy teljes teret kifűteni, valamint milyen arányban van szükség, helyi hő biztosítására.

Az istállókban terem fűtést alkalmaznak, az 1-6 sz. épületekben infra fűtés, a 7, 8, 9 sz. nevelőkben hőlégfűvők biztosítják a szükséges meleget. Mindkét fűtési technikával az egész istállót fűtik, valamint belső légkeverő ventilátorok segítségével van megoldva, hogy az épületek különböző pontjain is egyenletes hőmérséklet legyen.

A telep gázfogyasztása egész évben ciklikus, hiszen egyrészt függ a telepen lévő rotációk számától, illetve természetesen az évszakoktól. A nevelési időszak alatt napos korban, az istállókban magas, 32-33 C⁰ hőmérsékletet kell biztosítani. Ez a nevelés végére (38-42 nap) 19-21C⁰ -ra csökken.

Az 1. táblázatban az imént említett rotáción belüli, valamint az évszakokhoz kapcsolódó gázfogyasztást ábrázoltam. A beruházás előtt, 2019-ben a telepen a január, február, március hónapokban több, míg áprilistól októberig kevesebb gáz került felhasználásra. Tehát a gázfelhasználás természetesen a téli időszakban magasabb volt, mint a nyári hónapokban. Továbbá a táblázatban jól látható gázfogyasztási csúcsok, az aktuális rotációk indulásakor figyelhetők meg.

A beruházást követően 2022-ben az év eleji, téli koratavaszi hónapokban még mindig magas volt a gázfelhasználás, a 2019-évhez hasonlóan, majd áprilistól már jóval kevesebb gázra volt szükség. A beruházást követő második évben, azaz 2023-ban is a gáz felhasznált mennyisége a 2022. évet követi. A szezonális, valamint a rotáción belüli gázfelhasználás is jelentősen csökkent. Mind e mellett beruházás során az épületek falai, valamint a födémek új külső hőszigeteléssel lettek ellátva, aminek hatására jelentősen javult az épületek energetikai besorolása. EE-besorolásról CC-re javult (Energia hatékonysági besorolás, E az rosszabb, ahogy az ABC van), ami azt jelenti, hogy csökken az épület besorolása energiahatékonyság szempontjából.

1. ábra: A vizsgált mezőgazdasági cég gázfelhasználása összesen éves szinten (2019-2023)

Forrás: A mezőgazdasági cég adatai alapján saját szerkesztés

Az 1. ábrán azt szemléltettem, hogy a Kft. éves összes gázfogyasztása a beruházás megkezdése előtti évtől (2019), a beruházás megvalósítási évei (2020-2021), valamint a befejezését követő éveken (2022-2023) hogyan alakult.

A beruházás előtti évben, 2019-ben, valamint a kivitelezés éveiben, 2020, valamint 2021-években, 93.000-96.000 m³ között volt a teljes éves gázfogyasztás. Az első, a beruházást befejező teljes évben (2022) 53.470 m³-re csökkent az éves fogyasztás, ez a 2019-es év 57 %-a. Az ezt követő évben (2023), szintén jelentősen kevesebb, 42.851 m³ gáz fogyott, ami a 2019-es év 45,7 %-a.

Természetesen a gázfelhasználás mennyisége időjárási tényezőtől is függ, tehát hosszabb időintervallumban lesz érdemes ebből érdemi következtetéseket levonni.

4.2. Villamosenergia felhasználás

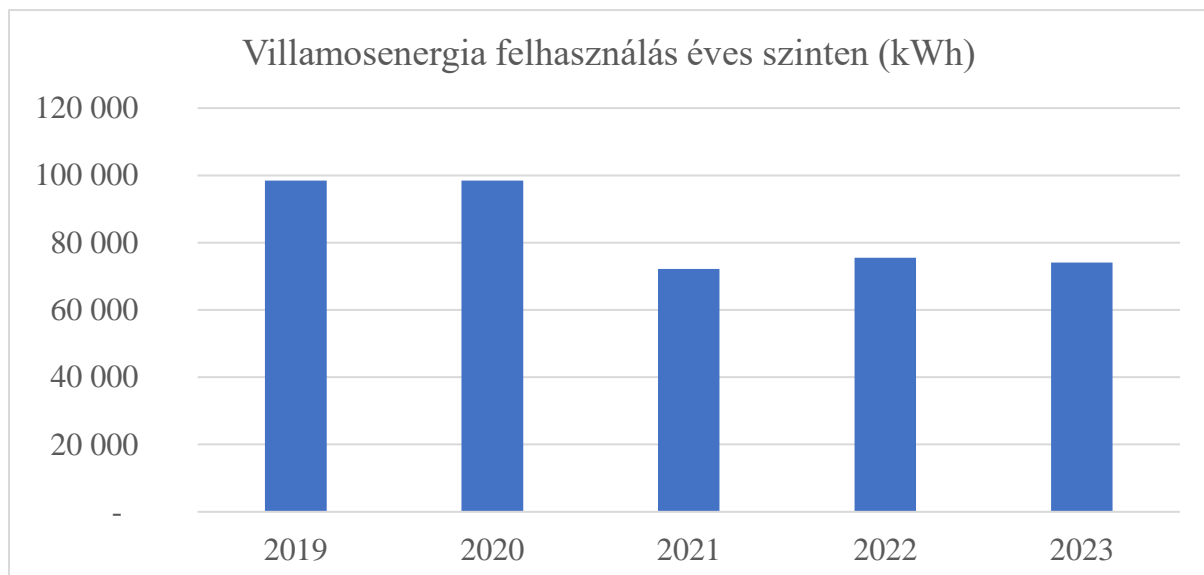
év	Villamosenergia				
	2019	2020	2021	2022	2023
Hónap	kWh	kWh	kWh	kWh	kWh
január	8 520	10 226	9801	7286	4 929
február	10 240	8 611	3445	4114	7 480
március	6 310	11 005	9117	5821	4 990
április	11 412	6 932	2310	4616	8 220
május	10 570	13 259	8113	4734	5 309
június	6 085	5 018	1885	7454	9 538
július	9 450	11 840	11971	5841	2 874
augusztus	11 230	4 102	3238	10147	8 125
szeptember	9 870	9 683	7213	4358	2 156
október	4 510	3 855	4231	7005	6 524
november	6 245	9 103	5560	7437	4 065
december	3 984	4 838	5320	6691	9 842
Összesen:	98 426	98 472	72204	75504	74 052

2. táblázat: A vizsgált mezőgazdasági cég villamosenergia felhasználása havi bontásban (2019-2023)

Forrás: A mezőgazdasági cég adatai alapján saját ábra

A 2. táblázat a kft. villamos energia felhasználását ábrázolja, havi bontásban, a beruházást megelőző évtől (2019), a kivitelezés megvalósítási évein át (2020-2021), a beruházást befejező évekig (2022-2023).

Az ábra mutatja, hogy a villamos energia felhasználásában – hasonlóan a gáz felhasználáshoz – is ciklikusság figyelhető meg. Van egyrészt a turnusokhoz köthető ciklikusság. Ebben az esetben a nevelési időszak elején jóval kevesebb villamos energiafelhasználás szükséges, mivel a fiatal állatoknak még nincs szükségük intenzív szellőzésre. A nevelés előre haladtával a szellőzés intenzitásának a növekedésével, természetesen az elektromos áram felhasználása is fokozatosan nő. Másrészt az évszakokhoz köthető ciklikusság, ami azt jelenti, hogy a melegebb hónapokban, megnő a szellőzési, hűtési igénye az állatoknak, ami magasabb áramfelhasználással jár együtt. A beruházás során a megvalósított 50 kWh-kapacitású napelemes rendszer üzembe helyezésével csökkent a hálózatról vásárolt elektromos áram felhasználása. Láthatjuk, hogy csökkent a kiugróan magas, több mint 10.000 kWh/hó fogyasztást meghaladó hónapok száma.

2. ábra: A vizsgált mezőgazdasági cég energiafelhasználása összesen éves szinten (2019-2023)

Forrás: A mezőgazdasági cég adatai alapján saját szerkesztés

A 2. ábra alapján elmondható, hogy az éves áramfogyasztás is jelentősen csökkent. A 2019-es évhez hasonlítva, 2021-ben 73,3 %-ra, 2022-ben 76,4 %-ra és 2023-ban 75,7 %-ra csökkent a kft. villamos áram igénye.

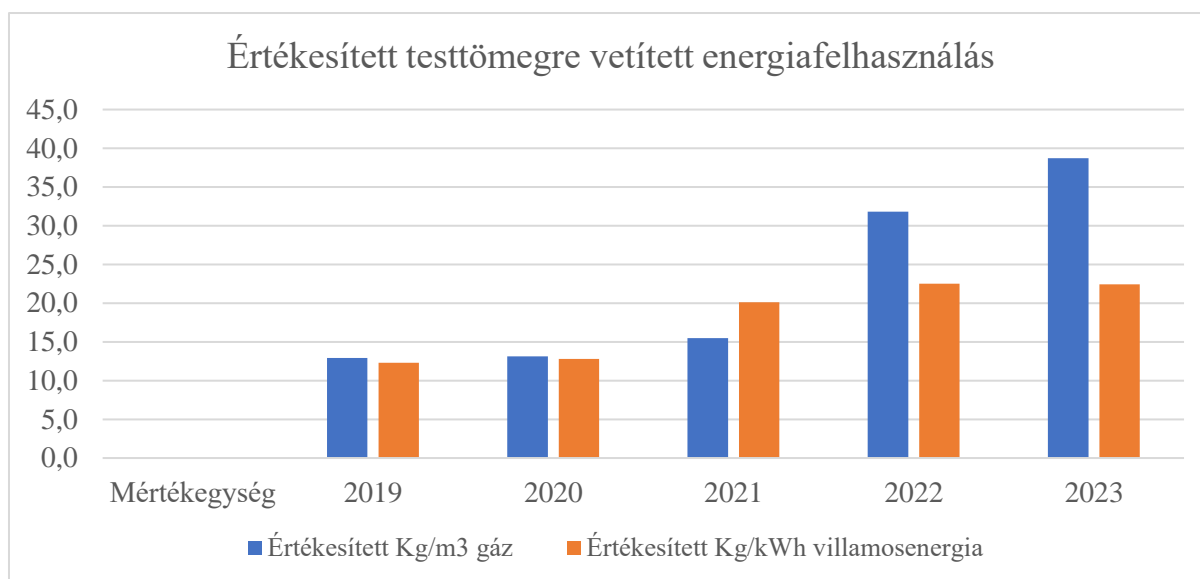
4.3 Termelés paramétereinek változása

év	2019	2020	2021	2022	2023
Értékesített testtömeg (kg)	1 210 940	1 260 400	1 451 610	1 701 080	1 659 700
Földgáz felhasználás (m³)	93 660	96 007	93 749	53 470	42 851
Villamosenergia felhasználás (kWh)	98 426	98 472	72 204	75 504	74 052
Értékesített testtömegre felhasznált földgáz (kg/m³)	12,9	13,1	15,5	31,8	38,7
Értékesített testtömegre felhasznált villamos energia (kg/kWh)	12,3	12,8	20,1	22,5	22,4

3. táblázat: A vizsgált mezőgazdasági cég termelési értékeinek változása

Forrás: A mezőgazdasági cég adatai alapján saját szerkesztés

A termelés paramétereinek változásait az értékesített kg-ra vetített földgáz és villamosenergia felhasználást vizsgáltam.

3. ábra: A vizsgált mezőgazdasági cég termelési értékeinek változása

Forrás: A mezőgazdasági cég adatai alapján saját szerkesztés

A 3. ábrán szeretném bemutatni, hogy a beruházás hatására, hogyan változott, a telepen az egy köbméter gáz, illetve az egy kilowatt órára jutó kibocsájtás. Mivel az egyik legfontosabb paraméter az értékesített testtömeg kilogramm, ezért erre vetítettem az energia felhasználást. A baromfi telep éves kibocsájtása 2019-ben 1.210.940 kg volt, ez 2021-ben a beruházás befejezésének az évében 1.451.610 kg-ra emelkedett. Ez részben köszönhető volt a jobb tartási körülmények miatt az átlagsúly növekedésének, részben a 8. számú használaton kívüli istálló felújításának és üzembe helyezésének. A beruházást követő évben az értékesítés 1.701.080 kg, 2023-ban pedig 1.659.700 kg volt. A 3. ábra mutatja, hogy az értékesített testtömeg növekedésével párhuzamosan, mindkét energiahordozó felhasznált mennyisége csökken. 2019-ben egy köbméter gáz felhasználására, 12,9 kg, 2022-ben 31,8 kg, 2023-ban pedig 38,7 kg értékesített testtömeg jutott. Hasonló tendencia figyelhető meg, a villamos áram felhasználásban is. Míg egy kWh felhasznált teljesítményre 2019-ben 12,3 kg, 2022-ben 22,5 kg és 2023-ban 22,4 kg élőszív értékesítése jutott.

Összességében elmondható, hogy az energiahatékonysági beruházás befejezését követő években, mind a földgáz, mind a villamos energia felhasználása, értékesített súlyra vetítve, jelentősen csökkent. 2023-ra a gázfelhasználás 66.7 %-al, a villamos áram felhasználás pedig 45 %-al mérséklődött a beruházás előtti évhez képest. Megállapíthatjuk, hogy a telep ökológiai lábnyoma jelentősen csökkent.

4.4. Beruházás állatjóléti hatásai

Az állat tartása során a megalapozott tudományos eredmények, és tapasztalatok alapján az állat szükségleteire figyelemmel kell lenni, az állat környezeti igényeit megfelelő tartástechnológia kialakításával ki kell elégíteni. Gondoskodni kell az állattartási helyén az állatjólétról, hogy a világítás, hőmérséklet, relatív páratartalom, a levegő portartalma és egyéb környezeti viszonyok (gázkoncentráció, légáramlás) értékei az állatra nézve ne káros határértékek között legyenek tartva, valamint, hogy megfeleljenek a bevált gyakorlatnak és az állatélettani, viselkedésbeli szükségleteinek.

Az állatjóléti paraméterekre konkrét vizsgálatokat nem végeztük, így azokra csak következtethetünk. Ugyanakkor az alábbiakat mégis meg kell, említsük a vizsgálatommal összefüggésben.

A pályázat keretein belül megvalósult beruházás során, az épületek szigetelésével, az istállók mikroklímáját jelentősen javítani lehetett. A nevelés során az állatok nagy mennyiségű széndioxidot, párát termelnek, valamint az alomból káros gázok (pl. ammónia), por képződik. Ezeket a káros gázokat, port, a szellőzéssel kell eltávolítani az épületből. Az épületek jó szigetelése lehetővé teszi azt, hogy jobb alomminőséget érjenek el, az által, hogy nincs az épületen belül páralecsapódás, így kevesebb nedvesség jut az alomba. Ha szárazabb az alom, kevesebb ammónia képződik, a szellőzést jobban lehet optimalizálni a madarak igényeihez, nem kell túl szellőztetni. Ez főleg a téli időszakban jelent nem csak jelentős energia megtakarítást, hanem a jobb alom következtében jobb állatjólétet is jár. A baromfi hizlalás egyik Achillesz pontja az alom management. Jó almot, csak megfelelően szigetelt istállóban lehet elérni. Természetesen a jó és szakszerűen beállított itató, valamint szellőzéstechnikára ugyan úgy szükség van, de a telepen, ez adott volt. A jó alom, jó lábakat, kevés talpfekélyt, kevés mellfekélyt jelent, ami összességében jobb állatjólétet és magasabb termelési eredményeket jelenthet.

5. Következtetések

A dolgozatom Bevezetésében megfogalmazott kutatási céломhoz igazított vizsgálataim alapján, a vidékfejlesztési programon belül elnyert és megvalósított pályázat milyen hatással van egy mezőgazdasági cég, esetünkben a fő tevékenységében broiler hizlalással foglalkozó vállalkozás eredményességére, az alábbi összefoglaló megállapítások tehetők:

1. a beruházás következtében jelentősen csökkent mindkét energiahordozó (földgáz, villamos energia) értékesített testtömegre vetített felhasználása;
2. a telep ökológiai lábnyoma jelentősen csökkent;
3. a broiler hizlalás egy intenzív, nagy energia igényű tevékenység. A jelentős energiafelhasználás csökkenéssel, javul a hizlalás önköltsége, ami segíti a hatékonyabb termelést, ez által a társaság versenyképessége növekszik.
4. az állattartó telepek fejlesztésére több jogcímen, különböző mértékű támogatás igényelhető, ami tovább javíthatja, a mezőgazdasági üzemek versenyképességét.
5. a vidékfejlesztési programban elnyert és megvalósított pályázatok jelentősen hozzájárulnak a gazdaságok eredményességének javításához. Ez azt jelenti, hogy teljesült az a szakmapolitikai cél, hogy az állattartó gazdaságok versenyképessége jelentősen javul a támogatott fejlesztések hatására.

6. Összefoglalás

Az általam vizsgált mezőgazdasági társaság kedvező földrajzi adottságoknak köszönhetően átlag feletti mezőgazdasági potenciállal rendelkezik, így életében fontos szerepet játszik az állattenyésztés.

Kutatásom során vizsgáltam a vállalkozás energiafelhasználás eredményeit. Értekezésem fő céljaként fogalmaztam meg a vidékfejlesztési program keretében igényelhető állattartó telep fejlesztési pályázatainak fontosságát, melyet egy általam választott állattenyésztéssel foglalkozó kft. adatain keresztül vizsgáltam.

Dolgozatom készítése során arra is kerestem a választ, hogy ezen ágazat fejlesztéséhez az Európai Unió milyen mértékben járul hozzá. A kutatást a témához kapcsolódó szakirodalom tanulmányozásával kezdtem.

Röviden áttekintettem a Közös Agrárpolitika kialakulását, fontosságát főbb jellemzőit, változásait, és célkitűzéseit, majd ezt követően röviden bemutattam a céget. Bemutattam és ábrázoltam a rendelkezésemre álló adatokból a gázfelhasználás és villamosenergiafelhasználás eredményeit, a termelés paramétereinek változásait, valamint a beruházás állatjóléti hatásait.

Összefoglalóan elmondható, hogy a vizsgált vállalkozás, az energia felhasználás hatékonyságának javítására kiírt pályázat keretében elvégzett beruházások következtében, a termelése során, jelentősen tudta csökkenteni mind a földgáz, mind a villamos energia felhasználását. A kevesebb energia felhasználás, csökkenti az előállított termék (broiler csirke) önköltségét, ami javítja a vállalkozás versenyképességét. A közvetlen energia felhasználás csökkenés mellett, a nevelési körülmények javulása révén, a végtermék minősége is javult, ami tovább erősítheti, a vállalkozás piaci pozícióit. Kutatásom eredménye szerint az állattenyésztés ágazat versenyképességének javulásához a mezőgazdasággal foglalkozó vállalkozások számára szükség van az Európai Unió nyújtotta támogatásokra.

7. Irodalomjegyzék

1. **Antal Gabriella** (2006): *Agrártámogatások a WTO és az Európai Unió tükrében.* http://publikon.hu/application/essay/86_1.pdf
2. **Adrienn–Vásáry Miklós** (2018): *A Közös Agrárpolitika működésének 2020-után várható keretrendszere: A 2020 után működő uniós agrárpolitikai intézkedések és közvetlen támogatások várható feltételrendszerének bemutatása.* Miskolc, A Közgazdaságmódszertani képzés fejlesztéséért Alapítvány.
3. **Hantos Krisztina** (2022): *A közös agrárpolitika új irányai.* In: *Infojegyzet.* 2022/23. Budapest. https://www.parlament.hu/documents/10181/63291245/Infojegyzet_2022_23_EU_Kozos_Agrarpolitika_uj_iranyai.pdf/f6d34baa-381f-e44a-f26c-7085e2403b9b?t=1667485704764, [utolsó letöltés: 2024.03.23.]
4. **Halmi Péter** (2020): *A Közös agrárpolitika rendszere.* https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/15991/808_KAP.pdf
5. **Horváth József** (2018): *Az Európai Unió Közös Agrárpolitikája.* <https://dtk.tankonyvtar.hu/bitstream/handle/123456789/13131/eu.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
6. **Jámbor Attila és Mizik Tamás** (2014): *Bevezetés a Közös Agrárpolitikába.* 17-20. o
7. **Kiss Judit** (2003): *A CAP legújabb agrárreformja.* <https://m2.mtmt.hu/gui2/?mode=browse&params=publication;191279>
8. **NAK** (2023): *Közös Agrárpolitika 2023-2027.* ISBN: 978-615-6564-092 <https://www.nak.hu/kiadvanyok/kiadvanyok/7003-kozos-agrarpolitika-2023-2027/file>, [utolsó letöltés: 2024.04.20.]
9. **Potori Norbert** (2012): *Közös Agrárpolitika 2014-2020: A reformtervezetek alapján várható hatások és kihívások Magyarországon.* In: *AKI (Agrárközgazdasági Intézet)*, 2012. Budapest. <https://www.aki.gov.hu/termek/kozos-agrarpolitika-2014-2020-a-reformtervezetek-alapjan-varhato-hatasok-es-kihivasok-magyarorszagon/>
10. **Dunay Anna** (2012): *A Közös Agrárpolitika reformja – új lehetőség a felzárkózásra?* file:///C:/Users/user/Downloads/Tr-Dunay_Gazdalkodas-2012_06.pdf [utolsó letöltés: 2024.02.05.]
11. **Vásáry Miklós** (2017): *A közös agrárpolitika alapjai.* <https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/12427/V%C3%A1s%C3%A1ry%20Mik>

[1%C3%B3s%20-](#)

[A%20k%C3%B6z%C3%B6s%20agr%C3%A1rpolitika%20alapjai2.pdf?sequence=1](#)

12. **Vera Milicevic** (2023): *A közös agrárpolitika – annak eszközei és azok reformjai.*

https://www.europarl.europa.eu/erpl-app-public/factsheets/pdf/hu/FTU_3.2.4.pdf

[utolsó letöltés: 2024.03.23.]

WEBCÍMEK

1. **Európa** (2024): <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/cap-introduction/>,

[utolsó letöltés: 2024.03.25.]

2. **Felhívás:** <https://archive.palyazat.gov.hu/vp5-416-423-17-mezgazdasgi-s-feldolgoz-zemek-energiahatkonysgnak-javtsa-3>, [utolsó letöltés: 2024.03.23.]

3. **Magyarország - Vidékfejlesztési Program** 2014 – 2020:

<https://archive.palyazat.gov.hu/node/56582#>, [utolsó letöltés: 2024.03.23.]

4. **Nemzeti Agrárgazdasági Kamara:**

<https://www.nak.hu/kiadvanyok/kiadvanyok/7003-kozos-agrarpolitika-2023-2027/file>,

[utolsó letöltés: 2024.03.23.]

5. **Pályázati Portál** (2014,2020):

<https://www.palyazat.gov.hu/programok/videkfejlesztesi-program>,

[utolsó letöltés: 2024.03.25.]

6. www.buxinfo.hu

Nyilatkozat

Rott Hanna (hallgató Neptun azonosítója: **EU7R6Z**) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekinttem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre **javaslom** / **nem javaslom**².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen **nem**³

Kelt: Szarvas, 2024. április 18.

Belső konzulens

---

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

A hallgató neve: Rott Hanna

A Hallgató Neptun kódja: EU7R6Z

A dolgozat címe: A vidékfejlesztési programban egy állattartó telepek korszerűsítése pályázat eredményességének vizsgálata

A megjelenés éve: 2024

A konzulens intézetének neve: MATE-Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

A konzulens tanszékének a neve: Vidék- és Területfejlesztési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumába. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumában.

Kelt: 2024 év 06 hó 20 nap

Rott Hanna
Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.